

sikerrel. Franz Krones (1835–1902) osztrák történész a szerzője az „Aus der Kuruzzen- und Labanczen-Zeit Ungarns” [Magyarország kuruc- és labanckorából] című írásnak, amely források alapján mutatta be a városok elnyomását az 1670-es Wesselényi-féle összeesküvés után két felvidéki város, Eperjes és Lőcse példáján.²⁸ Májo (?) olasz, bosnyák és magyar népdalokat hasonlított össze egymással és közölte szövegüket németül.²⁹

Magyar szépirodalom is szerepelt a *Revue*-ben. Kiss József versei Neugebauer László (1845–1919) fordításában jelentek meg. Első verse a „Simon Judit” című ballada, ezzel a versével lett 1874-ben egy csapásra ismert. A másik Kiss József-költemény „A nászbokréta”, egy Petőfi stílusában íródott szerelmes vers. Neugebauer egyébként az egyik legismertebb Petőfi fordító volt német nyelvterületen.³⁰ Pongrácz Anna grófnőtől (1849–?) származik a „Rothes Laub” címen megjelent vers.³¹ Négy Petőfi-költemény Robert Braune fordításában látott napvilágot, ezek a következők: „Ifjuság” (Jugend), „Mi foly ott a mezőn...”, „Ablakodból hogyha...” (mindkettő Lied címen) és „A nap” (Die Sonne).³² A kor divatos írójától, Herczeg Ferencről „Steeple Chase” című elbeszélését közölték Wechsler Lajos (1861–1912, újságíró és fordító, a *Neues Pester Journal* munkatársának) átültetésében.³³ Vajda Jánostól a „Gina emléke” ciklusban szereplő „Mikor éj van...” című költeményt Heinrich Wlislöcki fordította. Megjelent ezen kívül még a „Föltámadni, mint a felhő...” „Wahn” címen a „Sirámok” című ciklusból; az „Unendlichkeiten” címen közölt vers eredetét sajnos nem sikerült megtalálnunk.³⁴

RÓZSA MÁRIA

József Attila és a Mondolat. Az „Egy költőre” című, Babits ellen írt versben találkozunk ezzel a bizonytalan értelmű két sorral:

Mit koslat ködgyűrők körül
szárnyaska szamarával

A versnek nem maradt fenn kézírata. Két szövegforrása ismeretes: a *Dönts d a tőkét, ne siránkozz* kötet 22. lapján és a *Kortárs* című folyóirat 1930. április 27-i számában. Az első sor ebben így olvasható:

Mit koslat aggódók körül

Kik azok a „ködgyűrők”, akik körül Babits koslat? Tasi József szerint „...úgy az aggódók, mint a ködgyűrők, vagyis ködlegyűrők, ködelosztatók az elkötelezett költők, sőt, tágabb értelem-

²⁸ KRONES, Franz: *Aus der Kuruzzen- und Labanczen-Zeit Ungarns.* = Oe-uR Bd. 14. 1894/95. 26–40.

²⁹ MÁJO: *Momentaufnahmen.* = Oe-uR Bd. 14. 1894/95. 206–222.

³⁰ KISS, Joseph: *Frau Judith.* = Oe-uR Bd. 2. 1886. Heft 8. 63; KISS, Joseph: *Der Brautkranz.* = Oe-uR Bd. 2. 1886. Heft 9. 63.

³¹ PONGRÁ CZ, Anna: *Rothes Laub.* = Oe-uR Bd. 10. 1890/91. 290.

³² *Gedichte von Sándor Petőfi.* Österreichisch-ungarische Dichterhalle. = Oe-uR Bd. 14. 1894/95. 433–435.

³³ HERCZEG, Franz: *Steeple Chase.* = Oe-uR Bd. 19. 1896. 65–75, 174–184.

³⁴ *Gedichte von János Vajda.* Österreichisch-Ungarische Dichterhalle. = Oe-uR Bd. 16. 1894. 140–141, Bd. 22. 1897. 130–131.

A' böltz APOLLO' függve - hevert ezüst
Lantjára kezd eggy Isteni bájosó
Erő patakkal folyni, s Pannon'
Enekefit heve lelkesíti.

Örül Hazám - már láttya Te benned a'
Böldög Jövendöt!

NAGY.

ben a baloldal metaforája.”¹ Péter László ezzel szemben úgy véli, hogy „...a ködgyűrűk éppenséggel nem a ködöt eloszlatók (hiszen Babits, a sértődött József Attila szerint nem a haladás hősei körül forgolódtak), hanem ellenkezőleg: akik csak csúrik-csavarják a ködöt, a semmit, úgy, ahogyan az Ady magyarságában kétkedő tehetetlenek, habzó szájuak – ez meg Ady szava: – *köd-
evők*.”²

Felmerült az a lehetőség is, hogy a kérdéses szó sajtóhiba „kődgyűrűk” helyett. Lélektani indítóoka lehet a gátlás az *ü*-re, különösen ha a következő szót is figyelembe vesszük: „kődgyűrűk körül”. Az *ü*-kkel nehezen küzdenek meg a szedők, pl.: a földre *sötöttük* szemünk (A város peremén 4. sora a *Nagyon fáj* kötetben); s rózsás *csülkökkel* szívembe lépsz (*csülkükkkel* helyett a „Sok gondom közt” 2. szakaszában, a *Nincsen apám se anyám* kötetben.)

Köztudott volt, hogy Babits mintegy szellemi elődjének tekintette Kazinczyt. József Attila kedvtelve nézegethette a *Mondolat* bumfordi metszetén a szamaragoló Kazinczy-Babitsot, és talán ez adta az ötletet a fentebb idézett két sorhoz. A megfelelés persze nem pontos; a metszeten a szárnak nincs szárnya, csak a Parnasszus tetején ágaskodó Pegazusnak, s a hegyet is inkább felhők, mint ködgyűrűk veszik körül.³

A *Mondolat* végére illesztett szótárban böngészgetve néhány, csak József Attila verseiből ismert szóra bukkanunk. Ilyen mindenekelőtt az „Égrekelni. *Emelkedni*.” (Ars poetica: Nem volna szép, ha égre kelne [gépirat: égrekelne] Az éji folyó csillaga), vagy a „Hunyor. *Tréfa, jókedv*. Hunyorgatni. *Mosolyogni, kacsingatni*.” (Zuzmara: Hunyor nélküli nyugalommal!) Sokfelől ismerhette, de azért jegyezzük ide a szótárból: „Eszmélet. *Gondolat, képzelet*.”

STOLL BÉLA

¹ T. J.: *Babits, Zsolt Béla, Hatvany és József Attila*. In: *Mint különös hírmondó*. Tanulmányok, dokumentumok Babits Mihály születésének 100. évfordulójára. Bp. 1983. 165. és TASI József: *József Attila könyvtára*. Bp. 1996. 118.

² PÉTER L.: „*Ködgyűrűk körül*.” = Élet és irodalom 1963. július 6. és PÉTER László: *József Attila nyomában*. Válogatott írások. Bp. 2000. 108–109.

³ *Mondolat*. Sok bővítményekkel, és egy kiegészített ujj-szótárral együtt. Dicshalom [Veszprém] 1813. – Új kiadása BALASSA Józseftől: Bp. [1898]. /Régi Magyar Könyvtár 10./